

Andrzej Jackiewicz

TERRITORIAL ORGANIZATION OF EUROPEAN STATES. FEDERALISM, REGIONALISM, UNITARISM

Białystok 2011, Wyd. Temida 2, ss. 253

(recenzja dr hab. Stanisław Bożyk, prof. UwB)

W ramach serii wydawniczej „Białystok Law Books” wydawnictwo Temida 2 opublikowało w ubiegłym roku pracę Andrzeja Jackiewicza „Territorial Organization of European States. Federalism, Regionalism, Unitarism”. Problematyka przedstawiona w treści tego opracowania jest już od kilku lat zasadniczym przedmiotem zainteresowań naukowych Autora, a jednocześnie koresponduje z zakresem prowadzonego przez niego przedmiotu „Regionalizm i federalizm w Europie” w ramach kierunku studiów „Europeistyka” na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

Recenzowana praca została opublikowana w charakterze podręcznika, który został przygotowany z myślą o studentach obcojęzycznych (przyjeżdżających na Wydział Prawa zwłaszcza w ramach wymiany objętej programem Erasmus), zainteresowanych problematyką organizacji terytorialnej współczesnych państw europejskich. Naturalną konsekwencją tego założenia jest publikacja opracowania w języku angielskim, co nie wpływa bynajmniej na jego walory dydaktyczne oraz zastosowanie w odniesieniu do standardowych wykładów prowadzonych w języku polskim.

Układ podręcznika jest czytelny – składa się on z ośmiu rozdziałów, których objętość nie różni się zasadniczo między sobą. Struktura tekstu została dostosowana przez Autora do założeń dydaktycznych oraz poruszanej w nim problematyki. W poszczególnych rozdziałach przedstawione zostały podstawowe formy organizacji terytorialnej państw współczesnej Europy, na przykładzie państw, w których zastosowanie określonej formy ustrojowej pozwoliło na ukazanie jej cech charakterystycznych. Celowość dokonania takiej selekcji Autor wyjaśnia we wstępie (s. 11), podkreślając, że „wybór tych państw uzasadniają bogate doświadczenia w zakresie ewolucji historycznej oraz genezy aktualnych rozwiązań organizacji terytorialnej, a także specyfika ich współczesnych rozwiązań ustrojowych.”

Rozdział pierwszy zdominowały rozważania o charakterze teoretycznym. Z uwagi na złożoność problematyki zaprezentowanej w tej pracy oraz znaczne

zróżnicowanie poglądów w kwestii pojmowania określonych instytucji i rozwiązań prawnoustrojowych, Autor podjął próbę syntetycznego oraz w miarę zrozumiałego dla studentów zarysowania podstawowych terminów odnoszących się do form organizacyjnych państw współczesnych. Analizuje on w związku z tym zwłaszcza takie pojęcia, jak federalizm, regionalizm, unitaryzm, dewolucja, decentralizacja. Po lekturze kolejnych rozdziałów podręcznika można dojść do wniosku, że dokonane przez Autora takie wprowadzenie do zasadniczej problematyki było nieodzowne i w pełni uzasadnione.

Następne rozdziały poświęcono odpowiednio strukturze terytorialnej: Konfederacji Szwajcarskiej (rozdział II) oraz Republice Federalnej Niemiec (rozdział III) jako państwom federalnym, Zjednoczonemu Królestwu Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (rozdział IV) jako państwu, w którym przed kilkunastu laty przeprowadzona została dewolucja, Republice Włoskiej (rozdział V) oraz Królestwu Hiszpanii (rozdział VI) jako państwom o strukturze regionalnej, a także V Republice Francuskiej (rozdział VII) oraz Rzeczypospolitej Polskiej (rozdział VIII), reprezentującym grupę państw unitarnych.

W tych rozdziałach podręcznika Autor posłużył się uporządkowaną systematyką podrozdziałów – pierwszy poświęcony został aspektom historycznym kształtowania się współczesnej organizacji terytorialnej państwa, wzbogaconym o krótkie informacje o jego współczesnej sytuacji geopolitycznej. Następne podrozdziały traktują o wybranych, charakterystycznych dla poszczególnych państw i istotnych z punktu widzenia przedmiotu podręcznika zasadach ustrojowych, instytucjach centralnych, prezentowanych zwłaszcza w perspektywie ich relacji z organizacją terytorialną, oraz o statusie części składowych (w przypadku państw złożonych) i samorządzie terytorialnym. Przyjęcie takiej struktury pracy ułatwia podejście komparatystyczne i jest właściwe z punktu widzenia walorów dydaktycznych podręcznika.

Prezentując problematykę struktury terytorialnej siedmiu państw europejskich, Autor uwypuklił praktycznie wszystkie istotniejsze elementy przesądzające o specyfice organizacji wewnętrznej każdego z tych państw. Wydaje się jednak, że w treści rozdziału III uzasadnione byłoby znacznie szersze potraktowanie najnowszych reform federalizmu w Niemczech. Mam tu przede wszystkim na myśli nowelizację Ustawy Zasadniczej, która miała miejsce w 2006 r. Była to najdalej idąca ze wszystkich dotychczasowych reform konstytucyjnych w RFN, gdyż w jej wyniku zmienione zostało brzmienie aż 25 artykułów Ustawy Zasadniczej z 1949 roku. Zmiany te sprowadzały się w głównej mierze do określenia na nowych zasadach podziału kompetencji między Związkiem a podmiotami federacji (landami), ograniczenia uprawnień drugiej izby federalnego parlamentu (Bundesratu) w zakresie odrzucania projektów ustaw przyjętych przez Bundestag i zwiększenia zakresu samodzielności poszczególnych landów. Drugi etap reformy niemieckiego federalizmu, zrealizowany poprzez kolejną nowelizację Ustawy Zasadniczej w 2009 r., nie miał już tak

szerokiego zakresu, ale dotyczył także istotnej problematyki podziału kompetencji finansowych między federacją a krajami związkowymi.

Autor wykorzystał w swojej pracy bogatą literaturę przedmiotu, sięgając również po liczne pozycje autorów zagranicznych (zwłaszcza w języku angielskim), co było tu w pełni uzasadnione z punktu widzenia charakteru i przeznaczenia podręcznika. W zakresie materiału normatywnego wykorzystane zostały przede wszystkim teksty obowiązujących konstytucji, w dużo mniejszym stopniu zaś wybrane akty prawa międzynarodowego oraz akty normatywne rangi ustawowej.

Biorąc pod uwagę przedstawione walory recenzowanego podręcznika, uważam, że powinien on zainteresować tych czytelników, którzy chcieliby poszerzyć swoją wiedzę o strukturze terytorialnej współczesnych państw Starego Kontynentu.

Dr hab. Stanisław Bożyk, prof. UwB